

פוקח עורים

חלק ראשון: עיניים

שיחת פתיחה:

איך יודעים כשמישהו ישן? נבקש מהילדים לתאר או אף להמחזיז מצב של שינה.
מה הדבר הראשון שהוא עושה כשהוא מתעורר?
מהו האיבר הראשון שאני מפעיל בבוקר?
כשאני מתעורר ופוקח את העיניים, מה הדבר הראשון שאני רואה מולי?

הצעה ליצירה:

1. ציירו את הדבר הראשון שאתם רואים בבוקר (פריט כלשהו בחדר) או תארו אותו.
2. ציירו עיניים.

אם יש מחשב בכיתה כדאי מאד להיעזר בתמונות מתוך התערוכה "עיניים" כדי להראות לילדים סוגים שונים של עיניים בטבע:

<http://www.snunit.k12.il/vmuseum/eye/main.html>

הידעת? עיניים

ליצורים שונים יש עיניים המשרתות את צרכיהם המיוחדים
למשל: עיניהם של תנינים בולטות מגופם וכך הם יכולים לראות את טרפם ולהתקרב אליו כשכל גופם שקוע מתחת למים.
עופות דורסים המוצאים את טרפם בעיקר בלילה הם בעלי יכולת ראייה טובה מאד אפילו באור קלוש, עיניהם גדולות ואישוניהם מורחבים לקליטת כל האור הקיים, לעומתם בעלי חיים החיים בחושך (למשל במערות או מתחת לאדמה, אינם רואים כמעט בכלל! צפרדעים הצדות חרקים רואות בעיקר תנועה, אך אם חרק יעמוד לידן ולא יזוז בכלל הם יתעלמו ממנו!
לעופות יש את יכולת ראיית הצבעים הטובה ביותר בטבע משום שהם צריכים להיות מסוגלים לזהות את טרפם מרחוק, עוד מהשמיים!
לשקנאי העף אל תוך המים על מנת לדוג את טרפו יש עין בעלת שני מנגנונים: אחד לראייה באויר והשני לראייה בתוך המים. לדגים יש ראייה המותאמת לראייה במים. לעומתם לבני האדם אין ראייה המותאמת למים ולכן כשאנחנו פוקחים עיניים במים הכל נראה לנו מטושטש!
פרטים נוספים ניתן למצוא בקישור הבא: <http://lib.cet.ac.il/pages/item.asp?item=3908>

שחקו משחק: הובילו זה את זה (בזוגות) ממקום למקום כשאחד מבני הזוג הולך בעיניים עצומות (אח"כ הם מתחלפים ביניהם). אח"כ שוחחו: איך הרגשתי כשלא ראיתי? מה קורה להליכה שלי? לתחושת הביטחון שלי?
מדוע חשובה לנו הראייה? מה היא מאפשרת לנו? מה מפסיד מי שלא יכול לראות?

מה הייתי רוצה
 לראות ואני לא
 יכול?

מתי אומרים לי
 "לא להסתכל"
 על משהו?

מתי אני מעדיף
 בעצמי לא
 לראות דברים
 מסוימים?

לפעמים אני חושב
 איך יהיה מצחיק
 אם לכל בית בשכונ
 יהיה קיר אחד מזכוכית.

כזהו קיר שקוף
 שתמיד יהיה אפשר לראות
 מה עושים
 כל האנשים
 באותו הרגע
 בכל הדירות.

יהודה אטלס

חלק שני: איך נקרא מי שלא רואה?

○ איך נקרא מי שלא יכול לראות?

שחקו משחק:

נקשור את עיניו של ילד וניתן לו למשש חפצים שונים המוכרים לו ולנחש מהם. החל משלב מסוים ניתן לאפשר לקבוצה לסייע לו ע"י מתן רמזים. ניתן לשחק עם כמה ילדים אחד אחרי השני, אך לעצור בשיא.

נשאל:

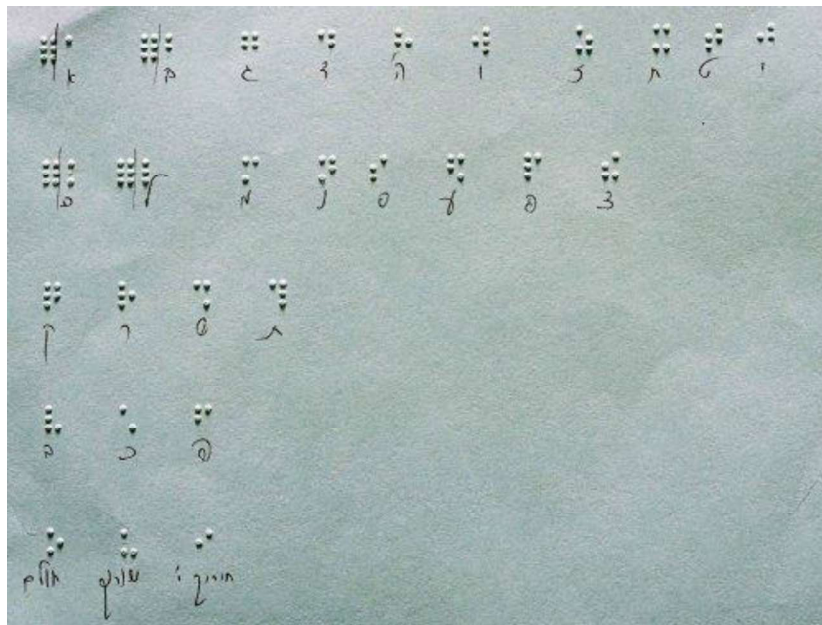
אילו חושים אנחנו מפעילים כשחוש הראייה לא עומד לרשותנו?
כיצד ניתן לסייע לאדם שאינו רואה?

עיוורון – הגדרה:

עיוורון הנו נכות המתבטאת בחוסר ביכולת ראייה. לעתים עיוורון הוא מום מולד ולעתים נגרם כתוצאה ממחלה או מתאונה. עיוור מוגדר כמי שלא יכול לראות אפילו אור. עפ"י ההערכה ישנם היום בעולם כ 40 מיליון עיוורים.

○ כיצד ניתן לסייע לאדם עיוור ללכת ממקום ממקום? ללכת לעבודה? לעבוד עם מחשבים או מכונות? לחצות את הכביש?

נציג בפני הילדים אמצעים שפותחו על מנת לסייע לעיוורים להשתלב בעולם ולהיות עצמאיים (ניתן לשאול אותם אם יש להם רעיונות נוספים...)
כתב ברייל: כתב המורכב מנקודות הבולטות על הנייר והעיוורים יכולים לקרוא ע"י מישוש הנקודות באמצעות כריות האצבעות שלהם. את הכתב המציא ילד עיוור בן 15 שחי בבית ספר לעיוורים בצרפת לפני כמעט מאתיים שנה. כתב ברייל נחשב לאחת ההמצאות החשובות ביותר עבור העיוורים. (מצ"ב דוגמא לכתב ברייל עברי)

כלב נחייה: ישנו סיפור על רופא בבית חולים לחיילים שטייל בגינה עם חייל עיוור פצוע. לפתע הוא נקרא לטפל בחולה אחר ועזב את החייל יושב על ספסל וכן השאיר איתו את כלבו (של הרופא). לאחר זמן מה החל לרדת גשם ולקח זמן עד שהרופא נזכר בחייל העיוור על הספסל. כשנזכר רץ החוצה לחפשו ומצא שהכלב כבר סייע לחייל להיכנס פנימה. מאז נולד הרעיון לאלף כלבים שיסייעו לעיוורים ולבעלי מוגבלויות אחרות (כגון אוטיזם). במסגרת האילוף מאולפים הכלבים ללכת בקווים ישרים, לעצור בשפת המדרכה, לעקוף מכשולים, לעבור כביש בצורה בטוחה, ואף לא ללכת מתחת לעצמים שגבוהים מהם אך עלולים לפגוע באדם שאותו הם מובילים.

מכונות מדברות: כיום ישנם מכשירים שונים ה"מדברים" אל העיוור על מנת שיוכל להשתמש בהם, למשל: מעליות, אוטובוסים ורכבות המציינים בקול רם את הקומה או התחנה אליה הגיעו, מחשבים מדברים שגם מקבלים הוראות בע"פ מהמשתמש וגם קיימת מקלדת עם כתב ברייל, שעונים מדברים, יומן ואפילו משחקי חברה מדברים. כיום ישנם בערים שונות רמזורים המשמיעים צליל מיוחד כשהרמזור ירוק וניתן לחצות.

הצעה ליצירה: לראות את האור

צביעת דף בצבעי פנדה בצבעים שונים. מעל נצבע את הדף כולו בצבע שחור. הילדים יחליפו ביניהם את ציוריהם וכל אחד יגדל באמצעות מכשיר חד (קיסם, עיפרון או אפילו אטב) את הרקע השחור של חברו וינסה לנחש או לחשוף את הציור שמתחת לחושך...

שאלה ערכית לקבוצות מתקדמות: לפני עיוור לא תיתן מכשול (ויקרא יט, יד)

התורה אוסרת עלינו לשים מכשול בפני עיוור. איזה סוג של מכשולים יכשילו עיוורים ולא אנשים רואים? מדוע ישנו איסור לשים מכשול בפני עיוור דווקא? האם לא צריך להיות איזור כולל להכשיל כל אדם?

לגננת: איסור זה מופיע בהקשר של איסורים לפגוע בחלשים כגול אדם שכיר התלוי בך למשכורתו או אדם חרש. גם עיוור הוא אדם שסומך על אחרים על מנת להתקדם פיזית ונפשית, הוראה לא נכונה או עצה רעה יכולים לפגוע בו מבלי שיוכל להגן על עצמו ולכן אחריותו של הרואה גדולה יותר.

הידעת? עיוורון צבעים

ישנם אנשים הרואים מצוין ובכל זאת נקראים עיוורים – עיוורים לצבעים. כלומר ישנם צבעים שהם אינם מסוגלים כך למשל הם אינם מבחינים בין ירוק לאדום וחלקם אינם רואים את הצבע כחול. עיוורון צבעים הוא תופעה המופיעה אצל גברים בלבד.

○ האם ניתן להיות עיוור לדבר אחד בלבד?

חלק שלישי: ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם, פוקח עורים:

למדו את הברכה:

**בְּרוּךְ אַתָּה ה',
אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
פּוֹקֵחַ עֵוְרִים**

- מה פירוש פוקח? מיהו כאן הפוקח עיוורים?
- מי מכונים עיוורים? מדוע הם מכונים כך?
- האם בלילה אנחנו עיוורים? במה מצבנו דומה ובמה הוא שונה מזה של העיוורים?
- על מה אנחנו מברכים בברכה שלפנינו?

אמרו יחד את הברכה והמציאו תנועה שאותה תבצעו יחד עם אמירתה.

למתקדמים - הידעת? נפקחו עינינו:

לעיתים אנחנו אומרים על אדם המגלה, מבין או לומד דבר חדש שנפקחו עיניו. כאילו עד עתה היה עיוור או שענינו היו "עצומות" ולא הכיר או ידע דבר מסויים ומרגע שלמד את הדבר החדש הוא התחיל "לראות" דברים חדשים". למשל: נוכל לספר על נער שגדל כל חייו בכפר קטן ומרוחק ורק משנהיה מלח והחל לשוט באוניות למקומות רחוקים "נפקחו עיניו" והוא החל להסתקרן ולנסות להכיר את האנשים, המקוות והתרבויות שפגש. ניתן גם לומר על ילדה שהשיחה עם אימה "פקחה את עיניה" והיא הבינה דברים שעליה לשנות בהתנהגותה כדי לשפר את יחסיה עם חבריה בגן ועם אחיה בבית.

חשבו:

- מה יכול לפקוח את עינינו ולגלות לנו דברים חדשים שלא הכרנו קודם? (ספרים? תוכנית בטלוויזיה, טיול, אנשים מעניינים ועוד)
- מתי אנחנו אומרים על מישהו שהוא "עיוור" גם אם הוא רואה מצוין? (למשל: מה הוא עיוור? הוא כל הזמן משתולל ולא רואה שההורים שלו עייפים? היא עיוורת, איך היא לא רואה שהחברה שלה עצובה מהבוקר?)

ספרו זה לזה על דברים חדשים שגיליתם או למדתם - מה "פקח" את עיניכם?

האם לפעמים קרה לכם שהייתם "עיוורים"?

שחקו משחק: ניתן לשחק ב"פרה עיוורת":

עיניו של התופס קשורות בפיסת בד. בתחילת המשחק הוא מסובב כדי לגרום לו לאבדן אוריינטציה. בתופסו את אחד השחקנים האחרים, עליו לזהותו תוך שימוש בחושים אחרים פרט לחוש הראייה. המשחק מתאים למשחק בתוך הבית, כמשחק חברה.